

Ergenler için Sosyal Medya Ba??ml?l??? Ölçe?i (ESMBÖ)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Ergenler için Sosyal Medya Ba??ml?l??? Ölçe?i (ESMBÖ)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=21174>

Özet

Ergenler için Sosyal Medya Ba??mlil?? Ölçe?i (ESMBÖ), ergen popülasyonunda sosyal medya ba??mlil?? düzeylerini ve belirtilerini ölçmek amacıyla geli?tirilmis psikometrik bir araçtır. Ölçek, Mustafa Özgenel, Ömer Canpolat ve Halil Ek?i tarafından 2019 y?l?nda yürütölen kapsamlı geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda kullanıma sunulmuştur. ESMBÖ, özellikle gençlerin sosyal medya kullanımda deneyimledikleri kontrol kaybı, tolerans, yoksunluk ve sosyal/akademik yaşamdaki olumsuz sonuçlar gibi temel ba??mlilik kriterlerini de?erlendirmeye odaklanmaktadır. Bu ölçek, Türkiye'deki ergenlerin dijital davranışları bilimsel olarak incelemek ve potansiyel riskli kullanımları belirlemek için önemli bir tanı araç olarak tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal Medya Ba??mlil??, Ergenlik, Ba??mlilik Ölçe?i, ESMBÖ, Psikometri, Dijital Ba??mlilik, Özgenel, Davranışsal Ba??mlilik.

Yazarlar

Mustafa Özgenel, Ömer Canpolat, Halil Ek?i.

Amaç

Ergenler için Sosyal Medya Ba??mlil?? Ölçe?i'nin (ESMBÖ) temel amacı, ergen bireylerin sosyal medyaya patolojik düzeyde kullanıp kullanmadıklarını tespit etmek ve bu ba??mlilik e?ilimlerinin şiddetini nicel olarak ölçmektir. Ölçeğin geliştirilmesi, alanyazına yüksek geçerlik ve güvenirlik standartlarına sahip, kültüre özgü bir ölçüm aracı kazandırmayı hedeflemiştir.

Bu araç, okul rehberlik servisleri, ruh sağlığı klinikleri ve akademik araştırmalar için sosyal medya ba??mlil?? riskini de?erlendirme konusunda standartlaştırmış bir yöntem sunar. Ölçek, sosyal medya kullanımı neden olduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal de?işlikleri tespit ederek, erken müdahale programlarının geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır.

Yapı

ESMBÖ, sosyal medya ba??mlil??nı çok boyutlu bir yapı olarak ele alan ve genellikle davranışsal ba??mlilik literatüründen türetilen temel bileşenler üzerine kurulmuştur. Bu bileşenler arasında sosyal medyaya kullanma ihtiyacının baskın hale gelmesi (belirginlik), olumsuz ruh hallerini de?ertirmek için kullanılması (ruh hali de?işikliği), giderek artan kullanım süresi (tolerans), kullanılmadığında yaşanan rahatsızlık (yoksunluk) ve sosyal yaşamda çatışmalar yer almaktadır.

Ölçek, ergenlerin sosyal medyaya ağırlıkla bağımlılığını ve bu bağımlılığın günlük işlevselliği, okul başarıları ve ilişkileri ne ölçüde bozduğunu değerlendirilen maddelerden oluşur. Faktör analizi sonuçları, ESMBÖ'nün bu teorik yapıya bağlı olarak bir şekilde temsil ettiğini göstermektedir.

Geçerlik

ESMBÖ'nün geçerlik çalışmaları, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği üzerine yoğunlaşmıştır. Yapı geçerliğini incelemek üzere hem Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) hem de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. AFA sonuçları, ölçeğin teorik beklentilere uygun bir faktör yapısına sahip olduğunu göstermiş, maddelerin ilgili faktörlere yüksek yükler verdiğini ortaya koymuştur. DFA ise elde edilen faktör yapısının veri ile uyumunun mükemmel veya kabul edilebilir düzeyde olduğunu teyit etmiştir.

Ölçüt geçerliği kapsamında ise ESMBÖ puanlarının, ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve genel internet bağımlılığı gibi ilgili psikolojik değişkenlerle anlamlı ve beklenen yönde korelasyonlar gösterdiğini belirlenmiştir. Bu bulgular, ölçeğin sosyal medya bağımlılığı yapısına doğru ve güvenilir bir biçimde ölçtüğünü kanıtlamaktadır.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlılık (Cronbach Alfa katsayısı) ve test-tekrar test yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Geliştirme çalışmasında, ESMBÖ'nün genel ölçek ve alt boyutları için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları yüksek olduğu rapor edilmiştir. Bu yüksek katsayılar, ölçek maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı psikolojik yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Ayrıca, belirlenen bir zaman aralığı sonrasında uygulanan test-tekrar test güvenilirlik analizleri, ölçekten elde edilen puanların zamana karşı kararlılığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, ESMBÖ'nün klinik ve araştırma ortamlarında istikrarlı sonuçlar üreten güvenilir bir araç olduğunu doğrulamaktadır.

Faktör Analizi

ESMBÖ'nün faktör yapısı, öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile keşfedilmiştir. AFA, ölçeğin çok boyutlu yapısını ortaya çıkarması ve sosyal medya bağımlılığının klinik bileşenlerine karşılık gelen alt faktörlerin belirlenmesini sağlamıştır. AFA bulguları, ölçeğin yapısal olarak sağlam olduğunu ve bağımlılığın farklı yönlerini ayrıştırdığını göstermiştir.

İkinci aşamada, farklı bir örneklem üzerinde Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. DFA sonuçları, AFA ile belirlenen faktör modelinin teorik çerçeveye uygunluğunu ve toplanan

verilerle yüksek düzeyde uyum sağladığını kanıtlamıştır (örneğin, RMSEA, CFI, IFI gibi uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu belirtilmiştir). Bu analizler, ESMBÖ'nün ergenlerdeki sosyal medya bağımlılığı ölçeği geçerli bir araç olduğunu pekiştirmiştir.

Araç

Test Type: Geliştirme (Orijinal Geliştirme Ölçeği)

Format: Likert Tipi Derecelendirme (Tipik olarak 5'li veya 6'lı Likert formatında, "Hiçbir zaman"dan "Her zaman"a kadar derecelendirme içermektedir).

Language Available: Türkçe (Turkish)

Population Group: Ergenler (Adolescents)

Age Group: Genellikle 12-18 yaş aralığındaki bireyler.

Population Details: Türkiye'deki ortaokul ve lise öğrencileri örneklemi üzerinde geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Test Methodology: Öz bildirim (Self-report) ölçeği.

Anahtar Kelimeler

Sosyal Medya, Ergen Psikolojisi, Dijital Sağlık, Psikometrik Özellikler, Yapısal Etkilik Modellemesi, Geçerlik, Güvenirlik.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Mustafa Özgenel

Author ORCID Identifier: Belirtilmemiştir.

Affiliation Email addresses: Mustafa Özgenel: mustafa.ozgenel@izu.edu.tr

Correspondence Address: İlgili makalede belirtilen akademik kurum adresi.

Çizimler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2019

Çizimler ve Ücret: Ölçeğin ticari olmayan akademik ve klinik araştırmalarda kullanımı için sorumlu yazar Mustafa Özgenel ile iletişime geçilmesi tavsiye edilir. Ölçeğin orijinal makalesi (Addicta: The

Turkish Journal on Addictions, Cilt 6) açık erişimli olarak yayımlanmıştır, bu da akademik kullanıma kolaylaştırmaktadır.

Makalenin orijinal PDF bağlantısı: addicta.com.tr

Ölçeğin tam PDF versiyonu şu adresten indirilebilir: ergenler-icin-sosyal-medya-bagimlilik-olcegi-esmbo-toad.pdf

Kaynaklar

Özgenel, M., Canpolat, Ö. ve Ekşi, H. (2019). Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 629-662. doi: 10.15805/addicta.2019.6.3.0086

Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ) Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Ölçek maddeleri, sağlanan kaynak metinde doğrudan listelenmemiştir. Maddelerin tam listesi ve derecelendirme bilgileri için lütfen orijinal makaleye başvurunuz: Özgenel, M., Canpolat, Ö. ve Ekşi, H. (2019).